

УДК: 614.2:002:343.4

Ю.Ю. Сізнцова

ДОКУМЕНТАЦІЯ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ ЯК СКЛADOVA ДОКАЗУВАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

ДЗ «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України», м. Запоріжжя, Україна

Мета – проаналізувати чинне законодавство щодо вилучення речей та документів уповноваженими органами в медичних установах; надати роз'яснення та рекомендації щодо дій для захисту особи під час реалізації даних норм чинного законодавства.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стали нормативно-правові документи чинного законодавства України. У статті використаний метод структурно-логічного аналізу.

Результати. Можна стверджувати про факти порушення чинного законодавства. Медичні працівники повинні розуміти, що в сучасних умовах треба приділяти більше уваги питанням права. Це позбавить їх наслідків, які можуть внести дуже великі зміни до їх професійного росту.

Висновки. Законодавство у сфері захисту прав пацієнтів та медичних працівників повинно бути сформованим і чітко визначеним. Відсутність чітких норм, що регламентують правовідносини між двома суб'єктами (пацієнт – лікар) призводить до негативних наслідків. Страждають обидві сторони, як пацієнт, так і лікар, медичний заклад, посадові особи.

Ключові слова: нормативно-правові документи, права пацієнтів, розслідування злочинів.

Вступ

Дотримання основоположного права людини на таємницю та конфіденційність інформації щодо стану її здоров'я на сьогодні набувають все більшої актуальності. Проблеми, які виникають впродовж реалізації прав і обов'язків пацієнтів і медичних працівників, потребують законодавчого врегулювання. Інформація про пацієнта, стан його здоров'я вимагає правильного оформлення та закріплення відповідними документами.

Визначена Кримінально-процесуальним кодексом України (далі – КПК) система заходів забезпечення кримінального провадження за своєю правовою природою має примусовий характер, пов'язаний із втручанням державних органів до сфери прав людини, включаючи правовідносини, що виникають між пацієнтом та медичним закладом. І саме на цьому етапі судові органи повинні виступати як гарантії забезпечення прав даних осіб. При вивченні та розслідуванні злочинів, пов'язаних з роботою медичних закладів, дій медичних працівників звертається увага саме на аспекти непорушення лікарської таємниці, встановленого порядку вилучення документації із закладу. Успіх у розслідуванні, правильність та об'єктивність дослідження доказів є запорукою правильного вирішення справи та встановлення точної відповідності з дійсністю фактичних обставин події. Лише за цієї умови буде можливим правильно вирішити в ході процесуального судочинства питання про наявність у події, що досліджується, складу злочину, про винуватість конкретної особи у вчиненні злочину та застосувати до неї справедливе покарання [1].

Мета роботи – проаналізувати чинне

законодавство України щодо вилучення речей та документів уповноваженими органами в медичних установах, надати роз'яснення та рекомендації щодо дій для захисту особи під час реалізації даних норм чинного законодавства.

Матеріали та методи

Матеріалами дослідження стали нормативно-правові документи чинного законодавства України. У статті використаний метод структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення

Достовірне встановлення події, яка мала місце в минулому, є одним з найважливіших завдань кримінального судочинства. Його вирішення здійснюється шляхом доказування, яке являє собою, по суті, процес пізнання. Гносеологічний характер процесуального дослідження обумовлений тим, що у кримінальній справі виявляються та досліджуються невідомі фактичні обставини події злочину за допомогою інформації, що залишена в слідах. Під час вчинення протиправного діяння завжди залишаються різноманітні сліди: в оточуючому середовищі, на предметах, у свідомості людей, які стали очевидцями підготовки, виконання або приховування злочину, а також у документах. Виявлення тих чи інших обставин злочину, незалежно від того, в чому проявилась сама подія злочину (в діяльності або бездіяльності), відображається в навколишньому середовищі в різних формах та на різному рівні [4].

Фундаментом формування доказової бази при розслідуванні кримінальних справ, де суб'єктами є медичні працівники чи пацієнти, може стати медична документація. До такої інформації належать документи медичного закладу: амбулаторні картки, історії хвороби, результати досліджень, різноманітні журнали проведених медичних втручань, отримані від пацієнта документи, а саме «інформовані згоди» на медичне втручання, дослідження та ін. маніпуляції та процедури. Це є єдиним джерелом доказів щодо проведеного лікування. Звісно, дана документація може вплинути на провадження як доказова інформація щодо правильних дій лікарів і навпаки. У результаті процесу отримання документів у медичному закладі трапляються вкрай неприємні ситуації, коли неможливо знайти потрібну інформацію щодо стану здоров'я пацієнта чи коли лікарі навмисно знищують документацію з метою уникнення подальшого розвитку конфлікту, не розуміючи того, що це є початок нового серйозного процесу доказування та пізнання фактів, які потрібно встановити по справі уповноваженими органами. Звісно, пацієнти також можуть користуватись своїм правом на ознайомлення з інформацією щодо стану свого здоров'я, використати її з метою відшкодування матеріальної та моральної шкоди щодо наданого та отриманого ними лікування. Але всі суб'єкти повинні розуміти, що неправдива інформація, умисне знищення документів призводять до негативних результатів.

Процедура та порядок надання інформації тісно взаємодіє з нормами статті 39-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я «Право на таємницю про стан здоров'я» (де передбачено право пацієнта на «таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні. Забороняється вимагати та надавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування пацієнта») [2]. Таким чином, інформація щодо пацієнта може набути розголосу третім особам лише за його згоди або ним особисто. Виняток з цього правила становлять офіційні запити від правоохоронних та судових органів. Адвокатські запити, які на сьогодні теж набули актуальності, визначають особливий порядок надання інформації, і медичні працівники повинні уважно розглядати такі документи. По-перше, адвокатський запит має свої особливості оформлення. Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 24 «Адвокатський запит», передбачено, що «Адвокатський запит – письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту. До адвокатського запиту додаються посвідчені адвокатом копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, ордера або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Вимагати від адвоката подання разом

з адвокатським запитом інших документів забороняється. Адвокатський запит не може стосуватися надання консультацій і роз'яснень положень законодавства. Надання адвокату інформації та копій документів, отриманих під час здійснення кримінального провадження, здійснюється в порядку, встановленому кримінальним процесуальним законом. Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, керівники підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким направлено адвокатський запит, зобов'язані не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту надати адвокату відповідну інформацію, копії документів, крім інформації з обмеженим доступом і копій документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом. У разі якщо адвокатський запит стосується надання значного обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, строк розгляду адвокатського запиту може бути продовжено до двадцяти робочих днів з обґрунтуванням причин такого продовження, про що адвокату письмово повідомляється не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання адвокатського запиту. Задоволення адвокатського запиту передбачає виготовлення копій документів обсягом більш як десять сторінок, адвокат зобов'язаний відшкодувати фактичні витрати на копіювання та друк. Розмір таких витрат не може перевищувати граничні норми витрат на копіювання та друк, встановлені Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Відмова в наданні інформації на адвокатський запит, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом, крім випадків відмови в наданні інформації з обмеженим доступом.» Таким чином, чинним законодавством чітко врегульований порядок надання інформації між адвокатом та державними установами. Якщо між пацієнтом та адвокатом була підписана угода на надання правової допомоги, яка саме і передбачає отримання адвокатом усієї інформації щодо свого клієнта та її подальше зберігання в таємниці (за бажанням клієнта – пацієнта), оскільки адвокат, як і лікар, що зберігає медичну таємницю щодо пацієнта, повинен зберігати всю інформацію щодо свого клієнта. Медичним працівникам треба уважно переглядати додатки до адвокатських запитів, на кого оформлені ордера чи угоди, тому що саме на цю людину, з якою укладена угода, і буде надана медична інформація! Вимагати інших документів, інформації у адвоката заборонено, крім тих, що передбачені Законом [3].

Запити з правоохоронних органів оформлюються на офіційних бланках, де чітко визначаються підстави щодо вимоги надання інформації, номери кримінальних проваджень, нормативно-правові документи, на підставі яких дані суб'єкти звертаються до медичних установ.

Інша справа із запитами з місць роботи пацієнтів. Чинне цивільне законодавство, а саме ч. 2 ст. 286 ЦК України, забороняє вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи

лікування фізичної особи. Будь-які клопотання роботодавця, його представника до закладу охорони здоров'я з вимогою надати медичну інформацію про працівника суперечать ст. 32 Конституції України, ст. 23 ЗУ «Про інформацію», ст. 286 ЦК України, ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я. Ця інформація для роботодавця становить медичну таємницю. І це є серйозними справами в судах, якщо порушуються норми чинного законодавства.

Згідно чинного КПК України передбачений порядок вилучення документів, який міститься у главі 15 КПК України про «Тимчасовий доступ до речей та документів», згідно якого (ст. 159 КПК України) тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом, вилучити їх. Тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється лише на підставі ухвали слідчого судді, суду. При цьому, згідно з ч. 6 ст. 160 КПК України, на сторону кримінального провадження, яка звернулася до слідчого судді під час досудового розслідування із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів, покладається обов'язок довести можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю. На практиці існує дуже багато порушень під час вилучення речей і документів. Це і ненадання спочатку проведення слідчих дій потрібної документації, передбаченої законодавством, суб'єктам, де буде відбуватись вилучення. В Ухвалях відсутній перелік документів та речей, що будуть вилучатись. Не залишають і правоохоронні органи протоколи з описом вилучених речей та документів. І це є серйозним порушенням. Внаслідок того, що медичні працівники не обізнані в питаннях права, документація із закладу вилучається, і, на превеликий жаль, заклад залишається без будь-яких документів. Захищати пацієнта, лікаря стає просто неможливим, оскільки всі документи знаходяться в іншій стороні. У даному випадку треба вимагати від уповноважених органів, що здійснюють вилучення, залишення ними відповідних документів, передбачених законодавством, де буде зафіксований перелік вилучених документів та речей із зазначенням усіх необхідних реквізитів. Так, якщо вилучається історія хвороби, доречно зробити її ксерокопію, попередньо пронумерувати сторінки та написати їх загальну кількість.

Враховуючи численні порушення, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ видав лист Головам апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення

кримінального провадження» № 223-558/0/4-13 від 05.04.2013 р. де звертає увагу суддів на те, що лише з дозволу та на підставі ухвали слідчого судді проводяться процесуальні дії, під час яких має місце суттєве тимчасове обмеження прав та інтересів осіб. До переліку таких дій, крім негласних слідчих (розшукових), належать окремі слідчі (розшукові) дії, більшість заходів забезпечення кримінального провадження й інші процесуальні дії, а саме: привід (ч. 2 ст. 140 КПК); накладення грошового стягнення (ч. 2 ст. 144 КПК); тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 2 ст. 148 КПК); відсторонення від посади (ч. 2 ст. 154 КПК); тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 2 ст. 159 КПК); арешт майна (ч. 2 ст. 170 КПК); запобіжні заходи (ч. 4 ст. 176 КПК); знищення, передача для технологічної переробки або для реалізації речових доказів за відсутності згоди власника (ч. 6 ст. 100 КПК); обшук (ч. 2 ст. 234 КПК); огляд житла чи іншого володіння особи за відсутності добровільної згоди особи, яка ним володіє (ч. 2 ст. 237 КПК); слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, за відсутності добровільної згоди особи, яка ним володіє (ч. 5 ст. 240 КПК); примусове відібрання біологічних зразків для експертизи (ч. 3 ст. 245 КПК); примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи (ч. 3 ст. 242, ч. 2 ст. 509 КПК) тощо. Даним документом у п. 17 врегульовані питання щодо обов'язку осіб, що зазначені в ухвалі суду при тимчасовому вилученні документів. Так що особа, зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана згідно з ч. 1 ст. 165 КПК надати тимчасовий доступ до визначених в ухвалі речей або документів особі, вказаній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду або ж особі, уповноваженій на здійснення тимчасового доступу на підставі доручення слідчого. Ураховуючи специфіку формату зберігання інформації, що передбачена у п. 7 ч. 1 ст. 162 КПК і знаходиться в операторів (провайдерів) телекомунікацій, надання доступу до відповідних документів (тобто надання можливості ознайомитися з ними та зробити з них копії) може здійснюватися як безпосередньо в оператора (провайдера), так і шляхом надання доступу до відповідних документів уповноваженому на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж підрозділу правоохоронного органу через відповідні інформаційні системи відповідно до встановленого порядку з обов'язковим наданням копії ухвали слідчого судді відповідному оператору (провайдеру).

При вивченні даного питання доречно звернутися до практики з розгляду справ Європейського суду з прав людини і норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ або Конвенція). Стаття 8 «Право на повагу до приватного та сімейного життя та житла» дуже цікаво трактується даним судом, і саме дану норму можна використати при захисті прав особи під час порушення норм чинного законодавства і незаконному втручанні в особисте життя пацієнтів, оскільки сфера застосування даної статті розповсюджується на персональні дані про людину, деякі

аспекти фізичного та соціального «я» особи («Мікулич проти Хорватії» (Mikulić v. Croatia) від 07.02.2002 р., заява № 53176/99, п. 53); встановлення та підтримання стосунків з іншими людьми та зовнішнім світом («Бургартц проти Швейцарії» (Burghartz v. Switzerland) від 22.02.1994 р., серія А, № 280-В, п. 47; «Німітц проти Німеччини» (Niemietz v. Germany) від 16.12.1992 р., серія А, № 251-В, п. 29); ім'я, прізвище особи (зміна, написання) («Гійо проти Франції» (Guillot v. France) (№ 1) від 23.09.1996 р., заява № 22500/93; «Булгаков проти України» (Bulgakov v. Ukraine) від 11.09.2007 р., заява № 59894/00); «Гарнага проти України» (Garnaga v. Ukraine) від 16.05.2013 р., заява № 20390/07); зовнішній вигляд особи; визначення персональної ідентичності (вибір імені, способу одягатись, сексуальна ідентичність тощо (див., наприклад, рішення у справі «В. проти Франції» (B. v. France) від 25.03.1992 р., серія А, № 232-С, п. 63; «Бургартц проти Швейцарії» (Burghartz v. Switzerland) від 22.02.1994 р., серія А, № 280-В, п. 24; «Даджен проти Сполученого Королівства» (Dudgeon v. the United Kingdom) від 22.10.1991 р., серія А, № 45, п. 41); право визначати своє приватне життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб («Пек проти Сполученого Королівства» (Peck v. the United Kingdom) від 28.01.2003 р., заява № 44647/98); право на доступ до інформації, пов'язаної з особою та визначенням її правового статусу («Гаскін проти Сполученого Королівства» (Gaskin v. the United Kingdom) від 07.07.1989 р., серія А, № 159, п. 39); «Мікулич проти Хорватії» (Mikulić v. Croatia) від 07.02.2002 р., заява № 53176/99; «Одієвр проти Франції» (Odièvre v. France) від 13.02.2003 р., заява № 42326/98); здоров'я людини, медичне втручання («Гласс проти Сполученого Королівства» (Glass v. the United Kingdom) від 09.03.2004 р., заява № 61827/00); вільне розпорядження своїм тілом («Крістіна Гудвін проти Сполученого Королівства») від 11.07.2002 р.); збирання медичних даних, складання історії хвороби, конфіденційність медичних даних («Пантелеєнко проти України» (Panteleyenko v. Ukraine) від 29.06.2006 р., заява № 11901/02); право особи на фізичну і моральну (психічну) цілісність («Х та У проти Нідерландів» (X and Y v. the Netherlands) від 26.03.1985 р., серія А, № 91,

п. 22); право на особистісний розвиток; право особи на безпечне довкілля («Лопес Остра проти Іспанії» (Lopez Ostra v. Spain) від 09.12.1994 р., заява № 16798/90, «Геттон та інші проти Сполученого Королівства» (Hatton and others v. the United Kingdom), заява № 36022/97, «Гримковська проти України» (Grimkovskaya v. Ukraine) від 21.07.2011 р., заява № 38182/03); відсутність численних щоденних незручностей, пов'язаних з ідентифікацією особи («Смірнова проти Росії» (Smirnova v. Russia) від 24.07.2003 р., заяви №№ 46133/99 та 48183/99); право на приватний простір та ін. Вже у своєму першому рішенні у справі за ст. 8 Конвенції – «Бельгійській мовній справі» (Belgian Linguistics case) від 23 липня 1968 року – ЄСПЛ зазначив, що ця стаття «має на меті в основному захист індивіда від свавільного втручання органів державної влади в його приватне і сімейне життя», що дало підстави для трактування «права на повагу», передбаченого пунктом 1 статті 8, перш за все як обов'язок невтручання держави у приватну сферу громадян.

Висновки

Отже, підсумовуючи викладені факти, судові рішення, можна стверджувати, що порушення чинного законодавства відбувається з боку правоохоронних органів, органів суду. Медичні працівники повинні розуміти, що в сучасних умовах треба приділяти більше уваги питанням права. Це надасть їм впевненості у правильності своїх дій і позбавить від наслідків, які можуть внести дуже великі зміни до їх професійного росту.

Законодавство у сфері захисту прав пацієнтів та медичних працівників повинно бути сформованим і чітко визначеним. Відсутність чітких норм, що регламентують права та обов'язки пацієнта, приводить до обставин, які зовсім не покращують стан здоров'я, а навпаки – погіршують. Страждають обидві сторони, як пацієнт, так і лікар, медичний заклад, посадові особи.

Перспективи досліджень полягають у подальшому дослідженні кримінальних проваджень, судових рішень за тематикою даної статті.

Література

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України*, Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрану.
2. *Основи законодавства України про охорону здоров'я* Верховна Рада України; Закон від 19.11.1992 № 2801-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>. – Назва з екрану.
3. *Про адвокатуру та адвокатську діяльність* : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>. – Назва з екрану.
4. *Сізінцева Ю. Ю. Докази у кримінальному процесі: теоретичний аспект та практичне значення в процесі правозастосування* : навчальний посібник / Ю. Ю. Сізінцева. – Київ: Дакор, 2010. – 128 с.
5. *Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: науково-методичний посібник для суддів* / Т. І. Фулей. – 2-е вид., випр. і допов. – Київ, 2015. – 208 с.

Дата надходження рукопису до редакції: 16.11.2016 р.

Документация медицинского учреждения как часть
доказательств при расследовании преступлений

Documentation medical facility
as part of proof the investigation of crimes

Ю.Ю. Сизинцова

Yu.Yu. Sizintsova

ГУ «Запорожская медицинская академия
последипломного образования МЗ Украины»,
г. Запорожье, Украина

SI “Zaporozhye Medical Academy of Postgraduate Education
MHC of Ukraine”, Zaporizhzhya, Ukraine

Цель – проанализировать действующее законодательство при изъятии предметов и документов уполномоченными органами в медицинских учреждениях; дать разъяснения и рекомендации в отношении защиты людей в ходе реализации этих норм действующего законодательства.

Материалы и методы. Материалами для исследования были правовые документы действующего законодательства Украины. В статье использован метод структурно-логического анализа.

Результаты. Можно утверждать, что есть нарушение закона со стороны правоохранительных органов, суда. Медицинские работники должны знать, что в нынешних условиях необходимо уделять больше внимания изучению законодательных норм. Это оградит их от последствий, которые могут внести очень большие изменения в их профессиональный рост.

Выводы. Законодательство в сфере защиты прав пациентов и медицинских работников должно быть сформировано и четко определено. Отсутствие четких норм, регламентирующих правовые отношения между двумя субъектами (пациент – врач) приводит к негативным последствиям. Страдают обе стороны, как пациент, так и врач, медицинское учреждение, должностные лица.

Ключевые слова: нормативно-правовые документы, права пациентов, расследование преступлений.

Purpose – to analyze existing legislation to remove items and documents by authorized medical institutions to provide clarifications and recommendations for action to protect people during the implementation of these existing legislation.

Materials and methods. The research materials were legal documents current legislation of Ukraine. The article used the method of structural- and- logical analysis.

Results. So, in conclusion facts, judgments can be argued that there is violation of the law on the part of law enforcement agencies, court. Medical professionals need to understand that under current conditions it is necessary to pay more attention to the law. This is primarily give themselves confidence in the correctness of their actions and save them consequences that can make a big change to their professional growth.

Conclusions. Legislation to protect the rights of patients and health professionals should be formed and clearly defined. The lack of clear rules governing the rights and obligations of the patient leads to circumstances that do not improve health, It gets worse.

Key words: legal documents, rights of patients, investigation of crimes.

Відомості про автора

Сізинцова Юлія Юрійвна – к.ю.н., доцент кафедри соціальної медицини, організації і управління охороною здоров'я та МСЕ, ДЗ «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України; б-р Вінтера, 20, м. Запоріжжя, 69096, Україна.